7. ***Jakovenko, S.*** (2014). Ways of professionally important qualities of future police officers during training. Kyiv: DNDI MVS Ukrai'ny (in Ukrainian).

М. М. Филоненко

МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДИКИ КОМПЛЕКСНОГО ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИЗУЧЕНИЯ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА – МЕДИКА

Определили наиболее эффективные психологические методы и процедуры исследования личностного становления будущего врача. Установили зависимость в психологической личностной структуре врача личностно важных качеств и профессионально важных качеств и вывели, те качества, которые будут мешать в будущем эффективно выполнять профессиональную деятельность. Подобрали методики диагностики личностных структур будущего врача. Разработали критериальный аппарат уровней личностного становления будущего врача.

Ключевые слова: *личностно – важные качества; личностное становление; личность; профессионально важные качества.*

M. Filonenko

METHODOLOGY AND TECHNIQUES OF COMPREHENSIVE PSYCHOLOGICAL STUDY OF MEDICAL STUDENTS

Identified the most effective psychological techniques and procedures for personal development of future research doctor. Substantiated assumptions structures of logic, forms, methods and means of experimental investigation personality structures in medical students. Analyzed and justified assumptions modeling psychological content tumors in medical students to be the diagnosis, detection and, subsequently, the formation of specially organized adaptive-dynamic studies. Brought, and describe the main components showed correlation psychological portrait of doctor who provides personal development of medical students. Installed in psychological dependence personality structure – important personal doctor and professional qualities important and brought out qualities, the qualities that would hamper future to effectively carry out professional activities. Identified the main components of the structure of professional competence of a doctor, prognostic, projective, cognitive, organizational, communicative, analytical and reflective. Brought components of professional psychological structures of the future doctor: motivational aims, cognitive competence, emotional and volitional, communicative, reflexive, which in the aggregate formation indicates the formation of professional competence of future doctor. Choose methods of diagnosing personality structures of the future doctor. Developed apparatus critical levels of personal formation of the future doctor. Received, using the diagnostic tool, the results were necessary for the development and implementation of adaptive- dynamic studies.

Keywords: *personality development; personality; personality-important quality; professional-important quality.*

Рецензенти
Максименко С. Д. – д. психол. н.,проф.,
Шевців З. М. – к. пед. н., доц..

Стаття надійшла до редакції 09.10.2014

УДК 378:611.01-057.87

Н. Я. Синявська

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ»: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Проведено вивчення особливостей психоемоційного стану студентів-медиків під час учбового процесу та визначено вплив зазначеного стану на якість засвоєння матеріалу з дисципліни «Анатомія людини» на різних учбових парах. Встановлено, що психоемоційний стан студентів змінюється упродовж учбового дня, тож при організації учбового процесу необхідно враховувати психоемоційний стан студентів для якісного засвоєння матеріалу з «Анатомії людини».

Ключові слова: *вищий навчальний заклад; психоемоційний стан; студенти; учбовий процес.*

Вступ. Реформування системи охорони здоров'я в Україні потребує нових кваліфікованих кадрів для забезпечення надання медичної допомоги на сучасному рівні.

Однією з базових дисциплін підготовки лікарів без сумніву є предмет «Анатомія людини». Головним завданням зазначеної дисципліни є надання студентам знання та уміння з анатомії та топографії

© *Синявська Н. Я., 2014*

органів і тканин людського організму, систем і апаратів органів на основі сучасних досягнень науки, з урахуванням практичної медицини, навчання використовувати отримані знання у подальшому при вивченні фундаментальних і клінічних дисциплін, а також в майбутній практичній діяльності лікаря.

Запровадження кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних медичних закладах потребує нових підходів в організації навчального процесу. Особливого значення при вивченні предмету «Анатомія людини» набуває організація проблемно-орієнтованого навчання з урахуванням впливу індивідуальних чинників та психоемоційного стану особистості студента на засвоєння знань (Москаленко В. Ф., Грузєва Т. С., 2009).

За даними літератури у 78,4% студентів спостерігаються зміни психоемоційного стану, що обумовлені адаптаційними механізмами, високим навантаження, соціально-економічними труднощами, складними соціально-психологічними стосунками в колективі тощо (Крилова Ю. В., Бутенко С. С.). В той же час в літературі відсутні дані щодо особливостей психоемоційного стану під час вивчення предмету «Анатомія людини» та його вплив на якість засвоєння учбового матеріалу.

Мета нашої роботи полягає у вивченні особливостей психоемоційного стану студентів-медиків під час учбового процесу та вивчення впливу зазначеного стану на якість засвоєння матеріалу з дисципліни «Анатомія людини» на різних учбових парах.

Матеріали і методи. Проведено психологічне дослідження 90 студентів-першокурсників Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, які вивчали «Анатомію людини» на першій (початок о 8.20), другій (початок 11.00) та на третій парі (початок о 13.40). Тривалість учбових пар 3 академічних години. До першої групи ввійшли 30 студентів, які навчалися на першій парі, до другої групи – 30 студентів, які навчалися на другій парі, до третьої групи – 30 студентів, які навчалися на третій парі.

Була застосована психологічна методика САН для визначення психоемоційного стану за Мірошніковим М. П. Психоемоційний стан оцінювався за показниками самопочуття, активності, настрою в балах за наступною шкалою: менше 30 – низький рівень, від 30 до 50 – середній рівень, більше 50 – високий рівень (Райгородский Д. Я., 2002).

Результати були оброблені з використанням статистичної програми Microsoft Excell (варіаційна статистика та коефіцієнт кореляції).

Результати та обговорення. Отримані результати свідчать, що в трьох групах студентів-медиків психоемоційний стан за показниками самопочуття, активності та настрою в переважній більшості оцінювався як середній (від 30 до 50 балів) (див. Таблицю 1).

Таблиця 1.

Розподіл студентів-медиків за показниками самопочуття, активності, настрою на першій, другій та третій учбовій парі з дисципліни «Анатомія людини» (у %)

Пара	Розподіл студентів у %								
	самопочуття			активність			настрій		
	<30 балів	30-50 балів	>50 балів	<30 балів	30-50 балів	>50 балів	<30 балів	30-50 балів	>50 балів
Перша пара	7,7	57,7	34,6	11,5	65,4	23,1	3,8	53,8	42,4
Друга пара	8	64	28	10	65	25	4	60	36
Третя пара	16,6	66,8	16,6	20,8	70,8	8,4	16,7	53,5	30,8

Розподіл студентів за рівнем показників, що характеризують психоемоційний стан, на першій та другій парі суттєво не відрізнявся. В той же час спостерігалася чітка тенденція до зростання з першої до третьої пари частки студентів з низькими рівнями показників та зниження частки студентів з високими рівнями. Зазначене свідчить про розвиток втоми та погіршення психоемоційного стану.

Частка студентів, які мали низькі рівні (до 30 балів) показників самопочуття, активності та настрою, поступово зростала в групах під час вивчення «Анатомії людини» з першої до третьої пари. При чому питома вага студентів, які мали низькі рівні за показником самопочуття та активності, зросла майже в 2 рази, а за показником настрою – в 4 рази.

Частка студентів, які мали високі рівні (більше 50 балів) показників самопочуття, активності та настрою, навпаки, стрімко зменшувалася в групах з першої до третьої. При чому за показником настрою, питома вага студентів, які мали високі показники, з першої пари до третьої зменшилися в 2 рази, за показником активності – майже в 3 рази, а за показником настрою – лише 1,5 рази.

Аналіз рівнів показників психоемоційного стану в групах свідчить, що група студентів, яка навчалася на першій парі, мала достовірно більший рівень показника «самопочуття» (45,1 ±1,8 балів), ніж гру-

Таблиця 2.

Рівні показників психоемоційного стану студентів-медиків на першій, другій та третій парі (у балах)

	Самопочуття	Активність	Настрій	Оцінка
1 пара	45,1+1,8	38,7+1,6	45,8+2,0	3,18+0,11
2 пара	42,1+2,5	41,8+1,5	45,5+1,9	3,8+0,13
3 пара	39,6+1,9	38,0+1,8	45,2+2,3	3,6+0,14

па студентів, яка навчалася на третій парі (39,6±1,9 балів) (див. Таблицю 2).

Група студентів, яка навчалася на першій парі, достовірно відрізнялася від групи студентів, яка навчалася на третій парі, за показником «самопочуття» ($p<0,05$) та не відрізнялася за показником «активності» та «настрою» ($p>0,05$). Показник «настрою» залишається стабільним упродовж всіх трьох пар.

Студенти відмічають краще самопочуття на першій парі, а ніж на третій. Зазначене підтверджує, що зниження показника «самопочуття» на третій парі відображає розвиток у студентів втоми.

Крім того, групи студентів, які навчалися на першій та другій парі достовірно не відрізнялися за показником «самопочуття» та «настрою» ($p>0,05$).

На другій парі «Анатомії людини» у студентів спостерігається тенденція до зростання активності (I група – 38,7±1,6 балів, II група – 41,8±1,5 балів, III група – 38±1,6 балів, $p>0,05$), що свідчить про оптимізацію функціональних резервів.

Оцінка за рівень засвоєння матеріалу достовірно найбільша саме на другій парі (1 пара -3,18±0,11, 3,8±0,13, 3,6±0,14, $p<0,05$).

За даними кореляційного аналізу встановлена пряма залежність між рівнем активності та оцінкою, отриманою за рівень знань матеріалу з «Анатомії людини» на другій парі ($r=0,3$), та обернено пропорційна – між активністю та оцінкою на першій та третій парах ($r= -0,23$, $r= -0,3$). Зазначене свідчить, що активність у студентів на першій парі ще не досягає того рівня, який може впливати на оцінку, а вже на третій парі відмічається негативний вплив надмірної активності на працездатність та зосередження уваги. Підвищена активність студентів на третій парі як моторний варіант реакції на стрес призводить до виснаження адаптаційних механізмів.

Кореляційний аналіз результатів психологічного дослідження свідчить, що оцінки отримані за рівень знань матеріалу з «Анатомії людини» на першій та третій парах прямо пропорційно залежить від самопочуття ($r=0,3$, $r=0,4$) студентів. Тобто самопочуття студентів, як один з критеріїв психоемоційного стану, впливає на когнітивний процес сприйняття матеріалу з дисципліни «анатомія людини» і на першій, і на третій парі.

В той же час, встановлено, що на першій парі настрій не впливає на отримані оцінки за рівень знань вивченого матеріалу, а на третій виявлена пряма залежність між ним та оцінкою. На третій парі настрій позитивно впливає на якість засвоєння матеріалу на тлі достовірного зниження самопочуття. В даному випадку настрій виступає як компенсаторний механізм. При проведенні учбового процесу на третій парі необхідно враховувати, що запорукою якісного засвоєння матеріалу з «Анатомії людини» є формування та підтримка викладачем упродовж навчальної пари гарного настрою.

Таким чином, психоемоційний стан студентів-медиків змінюється упродовж учбового дня та певним чином впливає на якість засвоєння матеріалу з «Анатомії людини». При організації учбового процесу з вивчення «Анатомії людини» необхідно враховувати особливості психоемоційного стану студентів. Бажано уникати у розкладі занять планування навчальних пар з «Анатомії людини» на третій парі. У разі проведення занять на третіх парах необхідно враховувати, що об'єктивно самопочуття студентів погіршується і одним з компенсаторних механізмів в даному випадку виступає гарний настрій.

Висновки. Психоемоційний стан студентів-медиків під час вивчення «Анатомії людини» на навчальних парах за показниками самопочуття, активності та настрою в переважній більшості оцінювався як середній. Визначена тенденція до зростання з першої до третьої навчальної пари частки студентів з низькими рівнями показників самопочуття, активності, настрою та зниження частки студентів з високими рівнями за вказаними показниками. Психоемоційний стан студентів достовірно погіршувався з першої до третьої пари за рахунок самопочуття. Встановлена пряма залежність між показником «самопочуття» студентів та оцінкою за рівень знань вивченого матеріалу з «Анатомії людини». Підвищена активність студентів на третій навчальній парі, на тлі погіршення самопочуття, свідчить про розвиток моторного варіанту реакції на стрес, що призводить до виснаження адаптаційних механізмів та негативно впливає на когнітивний процес засвоєння учбового матеріалу та на результат оцінювання рівня знань. Психоемоційний стан студентів за показником «настрою» на тлі гарного самопочуття не впливає на когнітивний процес засвоєння матеріалу та достовірно позитивно впливає на третій парі на тлі зниження самопочуття. При організації учбового процесу на кафедрі «Анатомія людини» необхідно обов'язково враховувати психоемоційний стан студентів.

Література

1. ***Крилова Ю. В., Бутенко С. С.*** Мультифакторна обумовленість психічного здоров'я населення підліткового віку / Ю. В. Крилова, С. С. Бутенко // Актуальні питання фармакології, медичної науки та практики. Т.1, випуск 22. – С. 56.
2. ***Москаленко В. Ф., Грузєва Т. С.*** Проблемне орієнтоване навчання в умовах запровадження кредитно-модульної системи підготовки лікарів у вищих навчальних закладах / В. Ф. Москаленко, Т. С. Грузєва // Матеріали навчально-методичної конференції «Кредитно-модульна система підготовки лікарів: досвід проблеми та перспективи», 19 – 21 травня 2009 року. Київ. – С. 51.
3. ***Райгородский Д. Я.*** Практическая психодиагностика: методики и тесты / Учебное пособие / Д. Я. Райгородский. – Самара: Изд. дом «БАХРАХ-М», 2002. – 672 с.

References

1. ***Krylova, Yu. V., Butenko, S. S.*** Multifactorial conditionality of mental health of adolescence. Aktualni pytannia farmakolohii, medychnoi nauky ta praktyky. T.1, vypusk 22, P. 56 (in Ukrainian).
2. ***Moskalenko V. F., Hruzieva T. S.*** (2009). Problem-oriented learning in terms of the introduction of credit-modular system of training doctors in higher educationK., P. 51 (in Ukrainian).
3. ***Raihorodskyi D. Ya.*** (2002). Practical psychodiagnostics: methods and tests / Tutorial. Samara: Yzd. dom «BAKhRAKh-M», 672 p. (in Russian).

Н. Я. Синявская

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЭМОЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «АНАТОМИЯ ЧЕЛОВЕКА»: ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ АСПЕКТ

Проведено изучение особенностей психоэмоционального состояния студентов-медиков во время учебного процесса и определено влияние указанного положения на качество усвоения материала по дисциплине «Анатомия человека» на различных учебных парах. Установлено, что психоэмоциональное состояние студентов меняется на протяжении учебного дня, поэтому при организации учебного процесса необходимо учитывать психоэмоциональное состояние студентов для качественного усвоения материала с «Анатомии человека».

Ключевые слова: *высшее учебное заведение; психоэмоциональное состояние; студенты; учебный процесс.*

N. Syniavska

FEATURES OF PSYCHO-EMOTIONAL STATE OF MEDICAL STUDENTS IN THE STUDY OF SUBJECT «HUMAN ANATOMY»: THE ORGANIZATIONAL ASPECT

It is conducted the study of features of emotional state of medical students during the training process and the influence of this condition on the quality of learning on the subject «Human Anatomy» at various schools pairs. It is established that psycho-emotional state of students varies during the training day, so the organization of educational process must take into account the psycho-emotional state of students for efficient learning of «Human Anatomy». Psycho-emotional state of medical students in the study of «Human Anatomy» for educational pairs on indicators of health, activity and mood overwhelmingly rated as average. The tendency to increase from the first to the third academic couples share of students with low levels of indicators of health, activity, mood and reduce the proportion of students with high levels for your performance. Psycho-emotional state students significantly deteriorated from the first to the third pair due to health. A direct correlation between the index of «health» assessment for students and knowledge learned material from the «Human Anatomy». Increased activity of students in three academic couple, amid deteriorating health, shows the development of alternative motor response to stress, which leads to the depletion of adaptive mechanisms and affects cognitive process of learning and teaching material on the outcome of the evaluation of knowledge. Psycho-emotional state of students in terms of «mood» against the backdrop of well-being does not affect cognitive learning process and significantly positive effect on the third pair against a decline in health. The organization of educational process at the department «Human Anatomy» must necessarily take into account the psycho-emotional state students.

Keywords: *institution of higher education; learning process; psycho-emotional state; students.*

Рецензенти

Сисоєва С. О. – д. пед. н., проф., чл.-кореспонд. НАПН України,
Побірченко Н. А. – д. психол. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2014